

NIELS JØRGEN HAAGERUP:

Dansk politik mal tomgång

Den danska utlandsskulden ökar, investeringarna minskar och bruttonationalprodukten sjunker. Chefen för det danska utrikespolitiska institutet Niels Jørgen Haagerup – tillika ledamot av Europaparlamentet – analyserar den danska situationen. Anker Jørgensens socialdemokratiska minoritetsregering regerar med stöd från de tre småpartier som träffat avtal med regeringspartiet. Just nu finns inga utsikter till nyval även om opinionsundersökningarna visar missnöje med regeringschefen och minskat stöd för de fyra partierna som nu har en knapp majoritet i Folketinget.

Vad sker inom dansk politik? Det sker för litet och det som sker, sker för sent. Detta är en utbredd uppfattning utanför regeringen och dess små stödpartier. Resan mot avgrunden, som den förre finansministern och nuvarande ledaren av den socialdemokratiska folketingsgruppen Knud Heinesen talade om för någon tid sedan, går kanske nu något långsammare. Men det finns inte något tecken på en verklig omläggning av kursen inom dansk ekonomisk politik.

1980 upplevde Danmark för första gången sedan andra världskriget en nedgång av bruttonationalprodukten, nämligen på 0,2 % mot en 3 %-ig höjning 1979. Den privata konsumtionen gick ned med 4,1 %, men allvarligare var den stora nedgången av investeringarna med 13,7 %. Däremot ökade den offentliga konsumtionen – ännu en gång – med 5 % och en ytterligare nedgång av bruttonationalprodukten hindrades bara av exportinkomsterna, som kunde visa en ökning med 7 %.

Under tiden har den danska utlandsskulden vuxit till över 100 miljarder danska kronor och underskottet i statsbudgeten närmar sig 30 miljarder. Det stora betalningsunderskottet gör det nödvändigt att bibehålla en mycket hög ränta och därmed vändas hela näringslivet. Detta gäller också lantbruket, som under åren efter Danmarks anslutning till EG kraftigt investerade i nya byggnader och maskiner, men många jordbrukare kan inte klara de höga räntorna och amorteringarna. Antalet tvångsauktioner har ökat hotfullt – även om Danmark fortfarande förtjänar

på sitt medlemskap i EG (men sannolikt kommer att tjäna mindre under kommande år.)

Anker Jørgensens socialdemokratiska minoritetsregering kör oförtrutet vidare. Den får sitt stöd av de små "forligspartierna", avtalspartierna, så kallade på grund av träffade avtal mellan dem och regeringspartiet. De omfattar Radikale Venstre, Centrumdemokraterne och Kristeligt Folkeparti. Tillsammans har de fyra partierna en knapp majoritet i Folketinget. Även om den senaste Gallup-undersökningen i Berlingske Tidende (juli) visar, att de skulle förlora denna majoritet vid ett val, är detta en ringa tröst, ty det finns just nu inga utsikter till ett nytt val – det behöver utlysas först hösten 1983.

Framtiden

Gallupsiffrorna visar i övrigt, att förändringarna i ett val skulle bli små, efter danska förhållanden. Socialdemokraterna skulle gå ned från 38,3% med högst ett par procent. Centrumdemokraterna skulle hamna under den danska tvåprocentgränsen; de fick 3,2% i valet 1979. De andra avtalspartierna skulle klara sig. Venstre och Det konservative Folkeparti skulle gå fram, men tillsammans knappast till mera än högst 27–28%, med en liten övervikt för de konservativa. Detta är alltså något under socialdemokraterna. Fremskridtspartiet, Glistrups parti, kan fortfarande räkna med minst 10% av rösterna (11% i valet 1979) och kräver en

bred borgerlig samling. Men hur bred? Venstre och de konservativa vill gärna regera med hjälp av Fremskridtspartiets röster men vill inte ha partiet med i en borgerlig regering.

Det verkar som om de flesta folketingsmedlemmarna och partierna är ganska väl tillfreds med den allt skarpare uppdelning, som skett i dansk politik, skrev den framstående konservative politikern Erik Ninn-Hansen, tidigare finansminister, i somras i Berlingske Tidende. Han beklagade, att politikerna med Anker Jørgensen i spetsen avvisat tanken på en bred regering med "de gamla" partierna, som Ninn-Hansen tror att många väljare önskar. Kanske är Danmark på väg mot ett slags tvåpartisystem, men det strider mot dansk parlamentarisk tradition, påpekade Ninn-Hansen, som uppmanade till ett långt starkare samarbete mellan Venstre och Konservative Folkeparti, så att väljarna kan få ett intryck av att det borgerliga alternativet blivit en realitet.

Anker Jørgensen tycks i vart fall inte låta sig påverkas. Han sitter fast i sadeln och har inte kommenterat en nyligen gjord opinionsmätning, som visade, att 38% ansåg Knud Heinesen vara ett lämpligt statsministerämne, mot bara 9% för Anker Jørgensen. Danmarks socialdemokratiske statsminister behåller sitt ämbete, inte i kraft av sin egen förmåga eller av sin regerings duglighet utan med hjälp av de små avtalspartiernas stöd och därmed följande vanmakt och splittring inom oppositionen.